GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 22262
קובץ: תשובות סופיות

היסטוריה

שאלון 22262 (אקסטרניים, בית שני)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד ובו ארבע שאלות.
יש לענות על שתי שאלות.
מן השאלות שתבחרו לענות עליהן, חובה לבחור לפחות שאלה אחת שיש בה מקור.
(2×50) – סך הכול – 100 נקודות.
שימו לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם אינם חייבים לבחור בשאלה שיש בה מקור.
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

תשובות סופיות

בית שני – מעם מקדש לעם הספר

שאלה 1

א. מן הקטע: דאגו לביטחון הממלכה וחיזקו את צבאה ("הכפילה את הצבא שלה עד שהפילה פחד על השליטים מסביב"); או: הנהיגו את חוקי האבות ואת מסורת הפרושים ("היא החזירה ליושנם... לפי מסורת האבות"). מן הידע: הנהיגו את המרד ביוונים, טיהרו את המקדש וביטלו את גזרות הדת; או הרחיבו את גבולות הממלכה והפכו אותה לעצמאית; חיזקו את הצביון היהודי והבטיחו רוב יהודי; הביאו לשגשוג כלכלי.

ב. שינויים (שניים מתוך): נטילת הכהונה הגדולה בניגוד למסורת (כוהן גדול רק מבית צדוק); הכתרת השליטים למלכים בניגוד למסורת (מלך רק מבית דוד); ריכוז הסמכויות הדתיות והמדיניות בידי אדם אחד; הרחבת סמכויות השליט לחקיקה ולשיפוט על חשבון מוסדות אחרים (הסנהדרין); אימוץ אורח חיים הלניסטי; החזקת צבא שכירים מבני נכר, שחייבה הכבדת מיסים. דוגמאות מן הקטע: שמות הלניסטיים (אלכסנדר, הורקנוס, אריסטובולוס, אלכסנדרה); "וגייסה חיל שכירים גדול"; "הוריש את המלוכה"; העברת המלוכה לאישה – "הוא הוריש את המלוכה לאשתו".

שאלה 2

א. מדיניות: חלוקת האימפריה לפרובינקיות הכפופות לשלטון המרכזי ברומא; בראש הפרובינקיה נציב רומאי שמינה הקיסר (או הסנאט) לתקופה מוגדרת; לרשותו כוח עזר של הצבא הרומאי; התושבים יכלו להתלונן נגדו לקיסר. ביהודה – מ־6 לספירה, לאחר הדחת ארכילאוס, מושב הנציב בקיסריה. תפקידים וסמכויות: שמירה על הסדר הציבורי; פיקוד על כוח העזר של הצבא; עמידה בראש המנהל; גביית מיסים והעברתם לרומא; עריכת מפקד אוכלוסין; פיקוח על חיי הדת (מינוי והדחה של כוהנים גדולים); סמכות שיפוט והוצאה להורג.

ב. מצוקה כלכלית: מקיטוב חברתי, אבטלה ונטל מיסים כבד, שהוחרפו בשל עושק הנציבים ונישול איכרים מאדמותיהם – תסכול משלטון רומא, רבים חשו ש"אין להם מה להפסיד" והצטרפו למורדים. תסיסה משיחית: עריצות הנציבים ופגיעתם בדת וברגשות הדתיים יצרו תחושה שאין מוצא – ציפייה לגאולה מהירה; רבים האמינו באמונות משיחיות והיו נכונים למרוד למרות יתרונה המדיני והצבאי של רומא. מתח בין יהודים לנוכרים: הנציבים העדיפו את הנוכרים, והדבר החריף את העוינות והעימותים בערים המעורבות (קיסריה); התערבות הצבא הרומאי לטובת הנוכרים הובילה להתנגשויות עם היהודים והגבירה את התסיסה.

שאלה 3

א. דמוגרפי: דלדול האוכלוסייה היהודית בארץ־ישראל – רבים נהרגו בקרבות, במצור וברעב (לפי הערכות, כרבע מן התושבים מתו), רבים נשבו ונמכרו לעבדות או נשלחו לרומא. כלכלי: הרס יישובים, השחתת שדות ויערות, הפקעת קרקעות והחרמתן, מכירת אדמות לאזרחים רומאים ולנוכרים, מיסי קרקע, עבודות כפייה, "מס היהודים". הסכנה: סכנה להמשך קיום העם היהודי בארץ־ישראל בשל התמעטות האוכלוסייה, הנזקים הכלכליים והמצב הקשה של הנותרים.

ב. התגובה בקטע: אבל כבד, צער עמוק וייאוש; תחושה שהגיע קץ העולם ואין טעם לחיים; אובדן אמונה בעתיד העם. דוגמאות: "אשרי האיש אשר לא נולד...", "ואנחנו החיים אוי לנו"; "ואתם השמים את טלכם כלאו", "כי למה יזרח עוד אור ואור ציון חשך"; "ולמה תלדנה בעצב למען קבר באנחות", "ולמה ידבר עוד על זרע אנשים"; "ועוד לא יקריבו ממנו בציון". ההבדל: חכמי יבנה הטמיעו את התפיסה שיש קיום לעם גם בלי מקדש, יצקו תוכן לקיום זה ועיצבו מחדש את חיי הדת והמנהיגות. עובדות: העברת המרכז הדתי והחברתי מן המקדש לבית הכנסת (תפילה קבועה כתחליף לקורבנות, לימוד תורה); שיקום מוסדות ההנהגה – הנשיאות ובית הדין הגדול ביבנה; תקנות לשמירת מצוות בלי מקדש (נטילת לולב בכל מקום כל שבעת ימי החג).

שאלה 4

א. טענה ביקורתית: הורדוס היה עריץ ורודן שהנהיג שלטון אבסולוטי במתכונת השליטים ההלניסטיים, ופעולותיו נבעו מהשאיפה לחזק את שלטונו ולהאדיר את שמו – הסב נזק כבד לעם. עובדות: משטר עריצות וטרור (איסור כינוסים ואספות, רשת מרגלים, הוצאה להורג של חשודים); רדיפת בית חשמונאי ותומכיו וגם בני משפחתו (אריסטובולוס השלישי, הורקנוס השני, מרים ובניה); פגיעה במעמד הכהונה (מינוי ופיטור כוהנים גדולים) והחלשת הסנהדרין; מפעלי בנייה לחיזוק שלטונו (מבצרים, ערים הלניסטיות לנאמנות לרומא). טיעון נגד: שליט חדשן שהיטיב עם העם – שמר על מעמדה האוטונומי של יהודה ומנע שלטון ישיר; הגן על זכויות היהודים בתפוצות; פיתח את הארץ (נמל קיסריה, חקלאות, מסחר); חידש והרחיב את בית המקדש לפי ההלכה; הפחית מיסים וסייע בימי רעב.

ב. טענה ביקורתית: בר כוכבא הנהיג את העם למרד שתוצאותיו היו הרסניות להמשך הקיום היהודי. עובדות: אסון דמוגרפי – יהודה התרוקנה מתושביה היהודים, אדמות הופקעו, המרכז עבר לגליל; אסון לאומי – יהודה הפכה לפרובינקיה סוריה־פלשתינה, נאסר על יהודים להתיישב בירושלים ועליה הוקמה איליה קפיטולינה; אסון דתי – גזרות דת (מילה, שבת, לימוד תורה, סמיכת חכמים), הוצאה להורג של מפרי הגזרות, עזיבת חכמים; אובדן החירות המדינית לתקופה ארוכה מאוד. טיעון נגד: מנהיג גיבור וכריזמטי שהנהיג מרד מוצדק והכרחי – מדיניות אדריאנוס (איסור מילה, הפיכת ירושלים לעיר אלילית) איימה על הזהות היהודית; המרד מנע מן הרומאים לחסל את הדת היהודית.

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history